

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา

จังหวัดนครนายก

Technological Utilization in Organic Production System for Native Vegetables
by Farmers in Banna District, Nakhon Nayok Province

ปรเมศวร์ วีระโสภณ (Porameth Weerasopon)* จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibthong)**

กฤษณา รุ่งโรจน์วนิชย์ (Krisana Rungrojwanich)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์ที่ทำการเพาะปลูกในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เกี่ยวกับ (1) สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ (2) การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ (4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์ ในเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 233 ราย ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 รายโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย และคัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา จำนวน 6 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) เกษตรกรผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.25 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกร มีพื้นที่ปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์เฉลี่ยครอบครัวละ 2.03 ไร่ เป็นของตนเอง อาชีพหลักทำการเกษตร รายได้รวมเฉลี่ย 114,559.18 บาทต่อปี โดยเป็นรายได้จากการขายผักพื้นบ้านอินทรีย์ เฉลี่ย 29,793.19 บาทต่อปี เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง มีภาวะหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีการรับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเพื่อนบ้านหรือเครือข่าย ผักพื้นบ้านที่ผลิต คือ ชะอม มะกอก กะเพรา ชะมวงและผักกูด ตามลำดับ โดยปลูกแซมกับพืชอื่น มีช่วงฤดูการเพาะปลูกตลอดทั้งปี ต้นทุนเฉลี่ย 3,770.61 บาทต่อไร่ มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตในพื้นที่ (2) เกษตรกร 2 ใน 3 มีความรู้ในเทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ระดับปานกลาง และเกษตรกรมีการปฏิบัติตามการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิต (3) ปัญหาในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ระดับรุนแรงมาก ได้แก่ ด้านการตลาด ภัยธรรมชาติ ด้านผู้ให้คำปรึกษา และปัจจัยการผลิตข้อเสนอแนะต้องการให้รัฐแก้ปัญหาด้านการตลาด และภัยธรรมชาติ (4) ความต้องการส่งเสริมเนื้อหาความรู้เรื่องการตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ต้องการสื่อมวลชนจากทางราชการ สนับสนุนสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบคู่มือ มีการฝึกปฏิบัติ และจัดทำแปลงสาธิตตามเทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์

คำสำคัญ ผักพื้นบ้านอินทรีย์ ระบบการผลิต เทคโนโลยีการผลิต ความต้องการการส่งเสริม

*นักศึกษาลัทธิสุทธเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pome.9tam@hotmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

***รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาการจัดการการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ krungrojwanich@yahoo.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study organic native vegetables growers who planted in Banna District, NakhonNayok Province as following (1) fundamental socio-economic circumstance (2) technology utilization in organic indigenous crop production system (3) problems and suggestions by farmers regarding organic organic native vegetables production (4) extension needs in organic native vegetables production by farmers.

Population in this study was a number of 233 organic organic native vegetables growers who planted in Banna District of NakhonNayok Province. By simple random sampling, a number of 147 samples were selected as well as 6 village scholars who planted organic native vegetables in Banna District. Data was collected by structured interview form and analyzed by computer program. Statistics used included frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

Results of the study were (1) concluded most of the organic native vegetables farmers were female. Their average age was 54 years, completed primary education and did not hold social position. Their average number of family members was 3.25 persons. Most of them were members of agricultural group. The average area of each family for organic native vegetables production was 2.03 rai, owned by them. Agriculture was their main occupation. The average of their total income was 114,559.18 baht/year, out of 29,793.19 baht/year was their average income from selling organic native vegetables. Approximately half of them were in debts with the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They received agricultural information from neighbors or relatives. As multiple cropping all year round, organic indigenous crop planted by them were climbing wattle, olive, holy basil, garcinia, and vegetable fern respectively. The average cost was 3,770.61 baht/rai. Products were purchased by merchants on site. (2) Two-thirds of them acquired technology in organic native vegetables production at medium level. They were found practiced according to technology utilization in production system. (3) Problems in organic native vegetables production were at severe level i.e. marketing, natural disaster, advice provider and production factors. Suggestions; they needed the government sector to solve marketing problem and natural disaster. (4) Extension requirements in marketing knowledge, individual media from the government sector for organic native vegetables production, printed material support in form of manual, training working and demonstration plots adhering to technology for organic native vegetables production.

Keywords: Organic Indigenous Crop, Production system, Production technology, Extension needs

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ปัจจุบันผักเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนเร็วกว่าพืชชนิดอื่น และใช้เวลาในการผลิตสั้น เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของมนุษย์ ผักจึงเป็นพืชที่ทุกคนต้องบริโภคเป็นประจำไม่มากนักน้อยแตกต่างกันไป มนุษย์จะขาดผักเสียมิได้ เนื่องจากผักประกอบไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์หลายอย่างและมีราคาถูก จิรวัดน์ ภูเสริมภูมิ (2552, น. 5) ดังนั้น การผลิตพืชผักที่ใช้เป็นอาหารมีความจำเป็นมากเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะความต้องการอาหารที่เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้มีการเร่งการผลิตเพื่อให้ได้ทันตามความต้องการของตลาด และปัญหาส่วนใหญ่ของการทำการเพาะปลูกนั้นจะทำซ้ำพื้นที่เดิมโดยไม่มีการปลูกพืชชนิดอื่นหมุนเวียน ทำให้การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สารเคมีเป็นปัจจัยที่หลักที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตของพืชในแต่ละปีได้

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร ถือคำแนะนำที่มีไว้เพื่อใช้แนะนำเกษตรกรให้มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตพืชอาหารที่ดำเนินในระดับฟาร์ม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการบริโภคสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2552, น. 5) การผลิตสินค้าเกษตรรูปแบบเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรเชิงสร้างสรรค์ที่มีการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกันหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ สารเคมีป้องกันกำจัดโรค แมลง วัชพืช และศัตรูพืช สอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ รวมทั้งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เกษตรกรรมอินทรีย์ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเชื่อว่าดินที่สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตจากผืนดินนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย วิฑูรย์ เลี่ยมจำรูญ (2554, น. 170) ซึ่งจังหวัดนครนายกได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรโดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตพืชให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพปลอดภัยจากสารตกค้าง

จังหวัดนครนายกเป็นแหล่งผลิตพืชผักพื้นบ้านที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออก จากข้อมูลทะเบียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ณ วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2556 มีเกษตรกรที่ทำการปลูกพืชผักในเขตจังหวัดนครนายก ทั้ง 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี อำเภองครักษ์ และอำเภอบ้านนา จำนวน 1,620 ราย พื้นที่เพาะปลูกจำนวน 1,856 ไร่ โดยเฉพาะอำเภอบ้านนาเป็นแหล่งผลิตพืชผักพื้นบ้านที่สำคัญของจังหวัดคือมีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 1,182 ไร่ จำนวนเกษตรกร 1,209 ราย โดยแบ่งเป็นเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์ จำนวน 233 ราย

ผักพื้นบ้านอินทรีย์เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในประเทศอย่างมากในปัจจุบัน แต่ผลผลิตยังไม่เพียงพอและไม่ปฏิบัติตามหลักวิชาการดังนั้น การศึกษา“การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตของการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก” เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติงาน หรือกำหนดนโยบายในการส่งเสริมหรือสนับสนุน ให้มีการปลูกพืชผักพื้นบ้านอินทรีย์ในจังหวัดนครนายกและจังหวัดข้างเคียงที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน ได้ตรงตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภคในท้องถิ่น และเพิ่มศักยภาพในการผลิตและพัฒนาพืชผักพื้นบ้านอินทรีย์ ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการบริโภคของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่น ได้เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตรที่ตนเองเป็นผู้ผลิตอย่างยั่งยืนและมั่นคงได้อีกด้วย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร และสภาพทางกายภาพของพื้นที่ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 233 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชากรทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 ราย และคัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านของกลุ่มผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา เพื่อสัมภาษณ์ จำนวน 6 ราย

เครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 2 ชุด แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรทั่วไปแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ตอนที่ 2 การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ตอนที่ 4 ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร แบบสัมภาษณ์สำหรับปราชญ์ชาวบ้านแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ชนิดพืชและช่วงเวลาผลิต ตอนที่ 2 การนำเครื่องมือและเทคโนโลยีการผลิตมาช่วยสนับสนุนในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 73.5 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน โดยส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร พื้นที่ทำ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

การเกษตรเฉลี่ย 7.48 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์เฉลี่ย 2.03 ไร่ ส่วนมากมีพื้นที่เป็นของตนเอง ส่วนมากได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรมาจากเพื่อนบ้านหรือเครือข่าย โดยได้รับข่าวสารมากกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า ส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มากกว่าครึ่งมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง รายได้รวมของเกษตรกร เฉลี่ย 114,559.18 บาทต่อปี แบ่งเป็นรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 60,242.17 บาทต่อปี โดยเป็นรายได้จากการขายผักพื้นบ้านอินทรีย์ เฉลี่ย 29,793.19 บาทต่อปี เกษตรกรที่มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น เฉลี่ย 37,094.33 บาทต่อปี เกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 25,058.82 บาทต่อปี เกษตรกรที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 65,822.01 บาทต่อปี ครั้งหนึ่งเป็นรายได้จากการรับจ้างนอกภาคเกษตร เกษตรกรครึ่งหนึ่งมีสถานะหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต้นทุนการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ต่อไร่พบว่าเกษตรกรบางส่วนมีการลงทุนในการผลิต เฉลี่ย 3,770.61 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นค่าเตรียมดิน เฉลี่ย 701.96 บาทต่อไร่ ค่าพันธุ์ เฉลี่ย 774.33 บาทต่อไร่ ค่าสารชีวภัณฑ์เฉลี่ย 635.71 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ย (ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์)เฉลี่ย 1,196.25 บาทต่อไร่ ค่าซ่อม เฉลี่ย 362.50 บาทต่อไร่ ไม่มีค่าจ้างแรงงาน ค่าเก็บเกี่ยว ค่าบรรจุหีบห่อ และค่าขนส่ง

2. การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรใน อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

สภาพทั่วไปในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์จากการศึกษา พบว่า การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ใช้น้ำจากบ่อน้ำดิน ลักษณะปลูกบนพื้นที่ราบ ผักพื้นบ้านที่ทำการผลิต คือ ชะอม มะกอก กะเพรา ชะมวงและผักกูดตามลำดับ โดยปลูกแซมกับพืชอื่น มีช่วงฤดูการเพาะปลูกตลอดทั้งปีผลผลิตที่ได้มีความสะอาด มีแมลงทำลายบ้างเล็กน้อย แหล่งซื้อขายผลผลิต คือ ตลาดท้องถิ่น โดยมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงฟาร์ม เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลการผลิต

ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้เฉลี่ยในระดับปานกลาง เกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆตามเทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ได้แก่ การจัดการดิน น้ำ พันธุ์พืช ปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรคแมลง การจัดการการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ 3 ลำดับแรกที่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ คือ มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้อง คุณประโยชน์ของไส้เดือนดิน และวัสดุใดที่เหมาะสมในการผลิตปุ๋ยหมัก

การปฏิบัติ ตามการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ โดยมีการปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินให้เหมาะสมก่อนการเพาะปลูก มีการตากดินไว้ประมาณ 7- 10 วันหลังจากไถพรวน คลุกเมล็ดด้วยเชื้อราไตรโคเดอร์มา ใช้ฟางคลุมดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ ใช้น้ำที่สะอาด ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีการศึกษาวิธีใช้และวิธีป้องกัน เก็บเกี่ยวผลผลิตตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีการคัดคุณภาพก่อนการจำหน่าย แต่เกษตรกรมีการจดบันทึกขั้นตอนการผลิตน้อย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์

ระดับความรุนแรงของปัญหา อุปสรรค ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์จากการศึกษา พบว่า มีระดับรุนแรงมาก ได้แก่ ด้านการตลาด ภัยธรรมชาติ ด้านผู้ให้คำปรึกษาและด้านปัจจัยการผลิต ปัญหาระดับรุนแรงปานกลาง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ได้แก่ การดูแลรักษาผักพื้นบ้านอินทรีย์ โรคแมลงและศัตรูผักพื้นบ้านอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สารชีวภาพ-สารชีวภัณฑ์ และด้านเงินทุนระดับรุนแรงน้อย ได้แก่ การเก็บเกี่ยวผลผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ในด้านแหล่งน้ำ โดยให้มีหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแหล่งน้ำผิวดิน บ่อน้ำตื้น หรือบ่อน้ำบาดาล เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ด้านพันธุ์ ควรมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ กล้าพันธุ์ดี เพื่อให้เกษตรกรนำมาเพาะปลูก และขยายพันธุ์ต่อไป มีการสนับสนุนการให้สอนการจัดทำบัญชีฟาร์ม เน้นไปที่การจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรมาเรียนรู้ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในทุกขั้นตอนตามอายุของพืชผักแต่ละชนิด การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช และโรคพืชต่าง ๆ โดยขอสนับสนุนให้มีการทำสมุดคู่มือในการผลิตและการป้องกันกำจัดโรค แมลงในผักพื้นบ้าน

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกร

พบว่า เนื้อหาความรู้เกษตรกรต้องการการส่งเสริมในประเด็น การตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ สารชีวภาพ การเตรียมดิน การป้องกันกำจัดโรคแมลง ระบบการให้น้ำ การขยายพันธุ์ การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชีฟาร์ม ตามลำดับ ช่องทางในการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริม จำนวน 3 ช่องทาง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้จากสื่อบุคคล ระดับปานกลาง คือ ราชการ เอกชน และองค์กรการเกษตร ตามลำดับ จากสื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง คือ คู่มือ และแผ่นพับ ตามลำดับ ระดับน้อย คือ ไปสเตอร์ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับน้อย คือ โทรทัศน์ แผ่นบันทึกภาพและเสียง วิดีโอ และอินเทอร์เน็ต ตามลำดับ วิธีการส่งเสริม พบว่ามีความต้องการระดับปานกลาง คือ การฝึกปฏิบัติ บรรยายความรู้ สาธิต และทัศนศึกษา ตามลำดับ ต้องการระดับน้อยที่สุด คือ การเสวนา

5. ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา

ชนิดพืชและช่วงเวลาทำการผลิต จากการศึกษาพบว่า มีการเพาะปลูกชะอม ผักกูด มะกอก ชะมวง และกะเพรา เป็นผักพื้นบ้านที่บริโภคและยอดอ่อน มีช่วงเวลาในการเพาะปลูกตลอดทั้งปี คือตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม

การนำเครื่องมือและเทคโนโลยีการผลิตมาช่วยสนับสนุนในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ พบว่า มีการปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินให้เหมาะสมก่อนการเพาะปลูก มีการตากดินไว้ประมาณ 7-10 วัน หลังจากไถพรวน คลุกเมล็ดด้วยเชื้อราไตรโคเดอร์มา มีการเตรียมกล้าพันธุ์ ใช้ฟางคลุมดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ ใช้น้ำที่สะอาด ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีการศึกษาวิธีใช้และวิธีป้องกัน เก็บเกี่ยวผลผลิตตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีการคัดคุณภาพก่อนการจำหน่าย

ความต้องการและข้อเสนอแนะในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า มีข้อเสนอในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์คล้ายกับเกษตรกรทั่วไป และมีความต้องการให้มีสอนการจัดทำบัญชีฟาร์ม มีการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ให้กับเยาวชน หรือเกษตรกรที่สนใจ เพื่อให้การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก มีความยั่งยืนและไม่สูญหายไปจากอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา เรื่อง การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ย 3.25 คน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ไม่มีตำแหน่งทางสังคม พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 7.48 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์เฉลี่ย 2.03 ไร่ พื้นที่เป็นของตนเอง ซึ่งถือว่าน้อยมาก การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์นั้นจะเป็นแรงงานในครัวเรือน ไม่มีการจ้างแรงงานหรือจ้างน้อยมาก ทำให้มีค่าใช้จ่ายต่ำ เพราะเกษตรกรทำสวนแบบธรรมชาติและอินทรีย์ แหล่งรับความรู้ข่าวสารทางการเกษตร มาจากเพื่อนบ้านหรือเครือข่าย อาชีพของครัวเรือนทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก รายได้รวมของเกษตรกร เฉลี่ย 114,559.18 บาทต่อปี แบ่งเป็นรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 60,242.17 บาทต่อปี โดยเป็นรายได้จากการขายผักพื้นบ้านอินทรีย์ เฉลี่ย 29,793.19 บาทต่อปี เกษตรกรครึ่งหนึ่ง มีสถานะหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรใกล้เคียงกับการรายงานของอรัญญา ภู่วิไล (2545, น. 64-75) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักเป็นการค้าของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาทพบว่า ผู้ปลูกผักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก อาชีพหลักทำการเกษตร รายได้รวมของเกษตรกร เฉลี่ย 101,322.08 บาทต่อปี รายได้ครึ่งหนึ่งเป็นรายได้จากการผลิตผักและสอดคล้องกับอร่าม อรรถเจดีย์ (2548, น. 61-65) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของพืชพื้นบ้าน-อาหารพื้นเมือง : กรณี ศึกษาภูมิปัญญาคนจันทบูร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.50 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน มีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 200,000 บาทต่อปี เกษตรกรครึ่งหนึ่ง มีสถานะหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2. การใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรใน อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

สภาพทั่วไปในการผลิตและความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า มีการผลิตตลอดทั้งปี ผลผลิตมีการเข้าทำลายจากแมลงศัตรูพืชบ้างเล็กน้อย เกษตรกรมีความรู้เฉลี่ยในระดับปานกลาง เกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ตามเทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ได้แก่ การจัดการดิน น้ำ พันธุ์พืช ปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรคแมลง การจัดการการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ใกล้เคียงกับการรายงานของอรัญญา ภู่วิไล (2545, น. 46-51) กล่าวว่า การผลิตผักมีการผลิตเกือบทั้งปี ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิตผักของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง เหตุมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตผักเป็นการค้าน้อย เกษตรกรเกือบทั้งหมด ไม่มีโอกาสเข้ารับการอบรม/ดูงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตผักเป็นการค้า

การปฏิบัติของเกษตรกรตามการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามการใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ โดยขั้นตอนที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ เก็บเกี่ยวผลผลิตตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีการคัดคุณภาพก่อนการจำหน่าย ซึ่งเกษตรกรเห็นว่าการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวโดยการล้างทำความสะอาด ตัดแต่ง และเทคโนโลยีนี้ตามความคิดเห็นของเกษตรกรไม่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ยุ่งยาก ในการปฏิบัติเกือบทั้งหมดจึงมีการทำความสะอาดผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวจากแปลง นำมาคัดเกรด หรือคุณภาพ ก่อนส่งขาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรงค์ พวงมณี และคณะ (2548, น. 261-275) ศึกษาการออกแบบระบบการผลิตผักปลอดสารพิษอย่างยั่งยืน ในพื้นที่เกษตรชนเมือง พบว่า การผลิตผักปลอดสารพิษต้องใช้เทคโนโลยีการผลิตมาใช้จึงจะประสบผลสำเร็จในระดับที่พอใจ และสอดคล้องกับรายงานของ ชูเกียรติ ประดิษฐ์ ศิลปะกุล (2530, น. 134-135) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมะม่วงในเรื่องของการเตรียมดิน การใส่วัสดุปรับปรุงดินการป้องกันกำจัด และการคัดขนาดคุณภาพ

ดังนั้น การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จึงเป็นการปรับใช้เทคโนโลยีทางการผลิตตามการได้รับถ่ายทอดความรู้จากสื่อต่างๆมีการปรับให้ตรงตามความต้องการของตลาดเพื่อให้ผ่านมาตรฐานสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำสารชีวภาพเพื่อการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นตามหลักเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ทำอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์

ระดับความรุนแรงของปัญหาในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในระดับรุนแรงมาก ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาด้านผู้ให้คำปรึกษา และปัญหาด้านปัจจัยการผลิตตามลำดับ ปัญหาในระดับรุนแรงปานกลาง ได้แก่ ปัญหาเรื่องการดูแลรักษาผักพื้นบ้านอินทรีย์ ปัญหาโรคแมลงและศัตรูผักพื้นบ้านอินทรีย์ ปัญหาเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ปัญหาเรื่องสารชีวภาพ-สารชีวภัณฑ์ และปัญหาด้านเงินลงทุนตามลำดับ ปัญหาในระดับรุนแรงน้อย ได้แก่ ปัญหาการเก็บเกี่ยวผลผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ สอดคล้องกับรายงานของ สุรจักร ศรีล้นชัย (2551, น.78-79) ศึกษาสภาพการผลิตส้มโอของผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการผลิตที่ผู้ปลูกส้มโอที่ประสบในระดับมาก ได้แก่ ราคาปุ๋ยและสารเคมีที่มีราคาแพง ขาดแคลนเงินทุน และราคาผลผลิตที่ตกต่ำ และสอดคล้องกับรายงานของ ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554, น. 61-64) ศึกษากระบวนการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการผลิต 3 อันดับแรกคือ ภัยธรรมชาติปัญหาเรื่องศัตรูพืชและราคาสินค้าตกต่ำ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ พบว่า ในด้านแหล่งน้ำ ให้มีหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแหล่งน้ำผิวดิน หรือบ่อบาดาล เพื่อแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ด้านพันธุ์ ให้มีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ กล้าพันธุ์ดี เพื่อเพาะปลูกและขยายพันธุ์ ด้านการผลิต ให้จัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่เรียนรู้ขั้นตอนตามอายุของผักพื้นบ้านอินทรีย์แต่ละชนิด การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช และโรคพืชต่าง ๆ โดยขอสนับสนุนให้มีการทำสมุดคู่มือในการผลิตและการป้องกันกำจัดโรคแมลงในผักพื้นบ้าน การจดบันทึก สนับสนุนความรู้การจัดการทำบัญชีฟาร์มจากความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรสอดคล้องกับปัญหาที่เกษตรกรประสบในการผลิต คือด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงขึ้น ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ การขาดแคลนที่ปรึกษาด้านการผลิตและการตลาด หากมีการแก้ไขปัญหานี้ จะสามารถที่จะทำให้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา มีปริมาณผลผลิตที่สูงขึ้น มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตอย่างยั่งยืนและมั่นคง

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกร

เมื่อหาความรู้ที่เกษตรกรต้องการการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ได้แก่ การตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ สารชีวภาพ การเตรียมดิน การป้องกันกำจัดโรคแมลง ระบบการให้น้ำ การขยายพันธุ์ การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชีฟาร์ม ตามลำดับ สอดคล้องกับรายงานของสำเนา ฤทธิสุข (2544: 72-73) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการผลิตส้มโอในเขตจังหวัดชัยนาท พบว่าประเด็นเนื้อหาความรู้ เกษตรกรมีความรู้ทางเทคโนโลยีชีวภาพมากที่สุดในเรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพจากหอยเชอรี่ และมีความรู้น้อยที่สุดในเรื่องแมลงศัตรูธรรมชาติจึงต้องมีการถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาในเรื่องที่เกษตรกรมีความต้องการและสนใจเพื่อยกระดับความรู้ของเกษตรกรขึ้น

ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมความรู้การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ พบว่า มีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมความรู้ทั้ง 3 ช่องทาง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยสื่อบุคคลระดับปานกลาง คือ ราชการ ระดับน้อย คือ เอกชน และองค์กรการเกษตร สื่อสิ่งพิมพ์ระดับปานกลาง คือ คู่มือและแผ่นพับ ระดับน้อย คือ ไปสเตอร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับน้อย คือ โทรทัศน์ แผ่นบันทึกภาพและเสียง วิทยุและอินเทอร์เน็ต ตามลำดับสอดคล้องกับรายงานของ สยาม อรุณศรีมรดกและวรพร สังเนตร(2551, น. 45-52) ศึกษาพืชผักอินทรีย์กินใบภาคกลาง ผลการวิจัยระบุว่า การส่งเสริมของภาครัฐมีส่วนสำคัญในการปลูกพืชผักอินทรีย์กินใบให้ประสบความสำเร็จ ทำให้ความต้องการของเกษตรกรให้ภาครัฐเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงและให้ความรู้ และสอดคล้องกับอรุณญา ภู่วิไล (2545, น. 64-75) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักเป็นการค้าของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาทพบว่าเกษตรกรต้องได้รับข่าวสารเทคโนโลยีการผลิตผักผ่านทางสื่อต่างๆ จึงเกิดการพัฒนาการผลิตผักได้

ความต้องการวิธีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ พบว่ามีความต้องการระดับปานกลาง คือ การฝึกปฏิบัติ บรรยายความรู้ สาธิต และทัศนศึกษา ระดับน้อยที่สุด คือ การเสวนา สอดคล้องกับรายงานของอรุณญา ภู่วิไล (2545, น. 64-75) พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีฝึกปฏิบัติและจัดทำแปลงสาธิตเทคโนโลยีการผลิตผักในพื้นที่เพื่อง่ายและเข้าถึงการเรียนรู้

5. ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในอำเภอบ้านนา

ชนิดพืชและช่วงเวลาทำการผลิต พบว่า ชะอม ผักกูด มะกอก ชะมวง และกะเพรา มีช่วงเวลาในการเพาะปลูกตลอดทั้งปี คือตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคมโดยเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง 147 มีการเพาะปลูกตลอดทั้งปีเช่นเดียวกัน แต่ปริมาณของผลผลิตอาจมีความแตกต่างกันตามปริมาณน้ำในแต่ละพื้นที่ในช่วงฤดูแล้ง และในเกษตรกรที่มีระบบเทคโนโลยีการจัดการน้ำที่ดีและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นจะไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง สอดคล้องกับรายงานของสุริยพงษ์ วัฒนาศักดิ์ (2548, น. 92) ศึกษาการพัฒนาวงจรอาหารที่ยั่งยืน กลุ่มน้ำท่าเงิน-แม่กลอง พบว่าการผลิตผักนั้นเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา มีการปลูกผักหลายชนิดทำใหระบบนิเวศในแหล่งผักมีความหลากหลาย มีการเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

การนำเครื่องมือและเทคโนโลยีการผลิตมาช่วยสนับสนุนในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ พบว่า มีนำเครื่องมือและเทคโนโลยีในการผลิต มาใช้ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ โดยมีการปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินให้เหมาะสมก่อนการเพาะปลูก นำดินไปปรับการตรวจวิเคราะห์จากหน่วยงานภาครัฐ และนำอินทรีย์วัตถุมาปรับปรุงบำรุงดิน มีการตากดินไว้ประมาณ 7-10 วันหลังจากไถพรวน คลุกเมล็ดด้วยเชื้อราไตรโคเดอร์มา มีการเตรียมกล้าพันธุ์ ใช้น้ำพรางคลุมดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ ใช้น้ำที่สะอาด มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี เก็บเกี่ยวผลผลิตตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีการคัดคุณภาพก่อนการจำหน่ายโดยเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง 147 มีเกษตรกรบางรายได้มาศึกษาดูงานและนำไปปรับใช้ในฟาร์ม สอดคล้องกับรายงานของอร่าม อรรถเจดีย์ (2548, น. 86-94) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของพืชพื้นบ้าน-อาหารพื้นเมือง :กรณีศึกษาภูมิปัญญาคนจันทบูร พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตพืชพื้นบ้าน และอรุณญา ภู่วิไล (2545, น. 64-75) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักเป็นการค้าของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรได้รับข่าวสารเทคโนโลยีการผลิตผักผ่านทางสื่อต่างๆ

ความต้องการและข้อเสนอแนะในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีข้อเสนอ ในด้านแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหามาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ด้านพันธุ์ต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตกล้า ด้านปุ๋ย ต้องการการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และสารอินทรีย์ชีวภาพต่าง ๆ ด้านการผลิต ต้องการให้จัดทำแปลงสาธิตการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรมาเรียนรู้ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในทุกขั้นตอน ขอสนับสนุนให้มีการทำสมุดคู่มือในการผลิตและการป้องกันกำจัดโรค แมลงในผักพื้นบ้าน ด้านการจัดบันทึก ต้องการให้มีสอนการจัดทำบัญชีฟาร์มซึ่งเป็นความต้องการในประเด็นเดียวกันกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างบางรายใน 147 ราย มีข้อเสนอแนะที่แตกต่าง คือ ต้องการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ให้กับเยาวชน หรือเกษตรกรที่สนใจ เนื่องจากแนวโน้มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกผักพื้นบ้านอินทรีย์มีลดลง และอายุของเกษตรกรมีมากขึ้น ประกอบกับเยาวชนทั้งงานด้านการเกษตรไปทำงานอุตสาหกรรมซึ่งมีการขยายพื้นที่เข้ามาในเขตพื้นที่การเพาะปลูก เก่งกว่าในอนาคต เทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ จะสูญหายไป จากอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะผลการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ควรมีการให้ความรู้ เทคโนโลยี ทักษะต่างๆ ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ให้แก่เยาวชนและเกษตรกรผู้สนใจในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ รวมถึงเกษตรกรที่ทำการผลิตอยู่เดิม เพื่อให้การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 44.2 อายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี อายุเฉลี่ยที่ 54 ปี ควรมีผู้สืบทอดและพัฒนาการผลิตต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

1.2 ด้านการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ควรกำหนดแผนการส่งเสริมและการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ให้มากขึ้น เนื่องจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้เฉลี่ยในระดับปานกลาง เกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ตามเทคโนโลยีในระบบการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ผลการวัดความรู้เกษตรกร มีความรู้ระดับปานกลาง

1.3 ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ รัฐควรให้การช่วยเหลือในเรื่องกลไกการตลาด และปัญหาภัยธรรมชาติเนื่องจากระดับความรุนแรงของปัญหาในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ จากการศึกษา พบว่า มีปัญหาในระดับรุนแรงมาก ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาด้านผู้ให้คำปรึกษา และปัญหาด้านปัจจัยการผลิตตามลำดับ ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ได้แก่ กล้าพันธุ์ดี ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพป้องกันกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช ตลอดจนสนับสนุนวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ เพื่อเกษตรกรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผลผลิตของตนเองได้ต่อไป

1.4 ด้านความต้องการการส่งเสริม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ โดยการสนับสนุนวิทยากรจากทางราชการ ให้ความรู้เรื่องการตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ สารชีวภาพ ก่อนตามความต้องการของเกษตรกรเป็นอันดับแรก สนับสนุนสื่อสิ่งพิมพ์เป็นคู่มือการจัดการการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ จัดทำแปลงต้นแบบหรือแปลงสาธิตของสถาบันการศึกษา หรือสถาบันวิจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ ตลอดจนจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นกับนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า มีปัญหาด้านผู้ให้คำปรึกษาด้านการผลิต สื่อความรู้ และการใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ ระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสื่อและแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดนครนายกเพื่อหาช่องทางในการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรเพิ่มเติม

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรสำหรับผักพื้นบ้านอินทรีย์ ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกร เนื่องจากหลักปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรสำหรับพืชนั้นมีผลต่อการจัดการคุณภาพผลผลิต และราคา ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ส่วนใหญ่ยังขาดการปฏิบัติด้านการผลิตในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ การจดบันทึกขั้นตอนการผลิตและการทำบัญชีฟาร์ม

2.3 ควรมีการศึกษาการตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคด้านการตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ แนวทางแก้ไขและพัฒนาการตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ในระดับมาก ได้แก่ การตลาด การผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ในระดับรุนแรงมาก ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด หากมีการศึกษาจะช่วยส่งเสริมและเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรผู้ผลิตผักพื้นบ้านอินทรีย์ ได้นำไปใช้ในการพัฒนาการผลิตต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโรงพิมพ์
- _____. (2552). ผักสวนครัว สายสายใยรักแห่งครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: นิทรรศการพิมพ์
- จิรวัดน์ ภู่อริภูมิ. (2552). ผักกินใบ. กรุงเทพมหานคร: เกษตรสยามบุ๊คส์
- ชัยชาญ วงศ์สัมพันธ์. (2538). รายงานผลการสำรวจเทคโนโลยีการเกษตรพื้นบ้านในภาคกลางและภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สยาม อรุณศรีมรกตและวราพร สังเนตร. (2551). *พืชผักอินทรีย์กินใบภาคกลาง* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก. (2555). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก ประจำปี 2555*. สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก
- ศุภชัย หล่อโลหการ. (2550). *ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ Organizing Farming Business*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- อรัญญา ภูวิไล. (2545). *การใช้เทคโนโลยีในการผลิตผักเป็นการค้า ของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท* (วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อร่าม อรรถเจดีย์. (2548). *พืชพื้นบ้าน-อาหารจานเดียว* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.